

УДК 338.45.01

О. В. ПРОСКУРОВИЧ, І. І. МЕЛЬНИЧУК

Хмельницький національний університет, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

В науковій статті розглянуто сучасні підходи до трактування категорії «фінансові результати», визначено показники, які її формують та запропоновано економіко-аналітичний механізм формування фінансових результатів страхових компаній як визначальний чинник фінансової стратегії підприємства

Ключові слова: фінансові результати, складові фінансових результатів, економіко-аналітичний механізм формування фінансових результатів страхових компаній, фінансова стратегія.

O. V. PROSKUROVYCH, I. I. MEL'NICHUK

Khmelnitskyi National University, Khmelnytsky Co-operative Trade and Economic Institute

FORMING OF FINANCIAL RESULTS OF INSURANCE COMPANIES

In the scientific floor the modern going is considered near interpretation of category «financial results», certainly indexes which form it and it is offered economic analytical mechanism of forming of financial results of insurance companies, as a determinative of financial strategy of enterprise. System research of factors of development and financial terms of providing of reliability of functioning of insurance companies is conducted in Ukraine at terms them strategic development, which leads to the necessity of development effective economic analytical to the mechanism of forming of financial results of insurance companies. In the complement of economic analytical to the mechanism of forming of financial results of insurance companies grounded to include the followings elements: subject and management object; aggregate of financial interests of insurer; functions, principles and methods of management financial results; tool of management of forming of financial results the system; criteria of estimation of level of financial results; technique and management technology.

Keywords: financial results, constituents of financial results, economic analytical mechanism of forming of financial results of insurance companies, financial strategy.

Постановка проблеми. Сучасні динамічні зміни, що відбуваються у фінансовій сфері України, вплив світової фінансової кризи та об'єктивні умови ринкового середовища зумовлюють необхідність формування ефективних механізмів управління системи страхування шляхом підвищення фінансових результатів страхових компаній.

Страховий ринок відіграє важливу роль в отриманні національних конкурентних переваг, тому проблема отримання і підвищення фінансових результатів його суб'єктів сьогодні набуває особливого значення. Враховуючи суттєві зміни в організації страхової справи, особливої актуальності набувають проблеми розширення сфери і підвищення якості страхових послуг, удосконалення механізму мобілізації та використання ресурсів для забезпечення надійного страхового захисту усіх суб'єктів життєдіяльності і господарювання. Зацікавленість страхових компаній у розробці стратегій позиціонування на ринку, що відповідають сучасним умовам бізнес-відносин, обумовлює необхідність розробки відповідних теоретико-методологічної бази і методичних підходів до оцінки фінансових результатів страховиків, а також практичних механізмів та системи заходів щодо управління ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні проблемі розвитку страхового ринку, його ролі та місця у фінансовій системі присвячені праці В.В. Базилевича, О.Д. Василика, Н.М. Внукової, К.Г. Воблого, О.О. Гаманкової, О.І. Барановського, О.М. Залетова, О.Д. Заруби, О.В. Козьменко, М.Д. Лутака, М.В. Мниха, С.С. Осадця, В.П. Унинець-Ходаківської, В.М. Федосова, В.М. Фурмана, І.О. Школьник. Належне місце у формуванні теоретичного підґрунтя вирішення цієї наукової проблеми посідають роботи російських економістів Є.В. Коломіна, Ф.В. Коньшина, А.Б. Крутика, Л.А. Могильова, Л.О. Орланюк-Малицької, В.К. Райхера, Л.І. Рейтмана, В.О. Сухова, В.В. Шахова, М.Я. Шимінової та інших [1, 26].

Проте, проблема фінансового аналізу діяльності страхових компаній у сучасних умовах економічного розвитку України у вітчизняній економічній літературі наразі висвітлена недостатньо. Умови існування вітчизняного страхового бізнесу в посткризовому просторі висувають особливі вимоги до отримання і підвищення фінансових результатів страхових компаній. Тому, пріоритетним стає комплексне дослідження фінансово-економічного стану і фінансових результатів страхових компаній. Аналіз діяльності страхової компанії вимагає розгляду широкого спектра кількісних і якісних факторів, що впливають на формування фінансових результатів. Таким чином, існуючі потреби у забезпеченні отримання і підвищення фінансових результатів страхової компанії обґрунтовують вибір теми дослідження, його мету та завдання.

З огляду на зазначене, для здійснення обґрунтованого аналізу фінансової діяльності страховика у сучасних умовах доцільним є застосування такого інструментарію економіко-математичного моделювання, що дозволить врахувати кількісні та якісні фактори, фахові знання у страховій справі, а також забезпечить можливість налаштування параметрів моделей на реальних даних. Таким вимогам задовольняє інструментарій економетричного моделювання, що є на сьогодні одним з найбільш поширених напрямів наукових досліджень в області аналізу, прогнозування і моделювання економічних явищ і процесів.

Завдання цієї статті вбачається в розробці теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики аналізу формування і підвищення фінансових результатів у взаємозв'язку із системою показників фінансової діяльності страхової компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системне дослідження чинників розвитку та фінансових умов забезпечення надійності функціонування страхових компаній в Україні за умов їх стратегічного розвитку доводить необхідність розробки ефективного економіко-аналітичного механізму формування фінансових результатів страхових компаній. Страхові компанії, як і інші підприємства і організації, зацікавлені в ефективній роботі, яка визначається перевищенням доходів над витратами. Узагальнюючим показником діяльності страхової компанії є фінансовий результат, який обчислюється в розрізі видів діяльності компанії. Саме на основі інформації про фінансовий результат формується думка про стан і перспективи діяльності страховика.

Страхові компанії відіграють важливу роль в управлінні ризиками підприємств та організацій різних форм власності. Відповідно до даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, простежується тенденція до зниження рівня проникнення страхування та його щільності протягом останніх років. Незважаючи на скорочення обсягів валових страхових премій, зумовленого наслідками фінансової кризи, розмір активів страховиків компанії, визначений за спеціалізованим законодавством та згідно з П(С)БО, продемонстрував позитивну динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники страхового ринку України у 2006–2013 рр.*

№з/п	Показник	Рік							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Показник проникнення страхування (частка страхових премій у ВВП), %	2,5	2,5	2,5	2,2	2,1	1,7	2,97	2,58
2	Показник "щільності страхування" (страхові премії на одну особу), дол. США	58,39	76,52	98,24	55,63	62,77	61,97	60,83	59,63
3	Валові страхові премії, млн грн., в т.ч.: - life сегмент	13830451	18008784	240091096	20442827	23082907	226941346	3404478,8	15703244,7
4	Валові страхові виплати, млн грн., в т.ч.: - life сегмент	260016	421324	705138	673763	610553	486471	1054469,8	3288453,6
5	Активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування"	17488	19330	23906	23691	27695	28642	39652,14	50213, 92
6	Активи по балансу, млн грн.	23996	32213	41931	41970	45235	48123	44924,36	56224,66

* Джерело: розраховано автором на основі даних Нацкомфінпослуг та Держкомстату

За підсумками останніх років найбільшу частку в структурі страхових платежів займали автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка"), страхування майна та фінансових ризиків, що підтверджує домінування non-life сегменту на вітчизняному страховому ринку. Лідерами в цьому сегменті ринку є переважно компанії з іноземним капіталом. Більше, ніж 92% страхових премій належать першим 100 страховикам із 442 зареєстрованих, що свідчить про неадекватність кількості страхових компаній сучасному потенціалу страхового ринку та його низьку концентрацію[3].

Значні масштаби збитковості вітчизняних страхових компаній підтверджують необхідність поглибленого дослідження їх діяльності на ринку страхових послуг та визначають актуальність питань, пов'язаних із побудовою механізмів контролю та управління формування та підвищення фінансових результатів страхового бізнесу, включаючи сценарії розвитку залежно від стану економіки та політичної ситуації в країні. Ґрунтовний аналіз вітчизняної фінансової системи та страхового ринку України показав, що в економічній ситуації, яка склалася в Україні на сьогодні, високою інтенсивністю характеризуються процеси, пов'язані з фінансовою неспроможністю та банкрутством господарюючих суб'єктів. Ситуація ускладнилась світовою фінансовою кризою, що внесла свої корективи в розвиток страхового ринку та зумовила нові загрози. Пройдений українським і світовим страховим ринком кризовий період поставив перед професійним співтовариством і державними органами, що регулюють страхову галузь, чималу кількість питань, серед яких одним з найбільш гострих постала проблема формування фінансових результатів для забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності страховиків.

Проведені дослідження основних аспектів фінансової діяльності страхової компанії показали, що головною умовою ефективного функціонування страхового ринку є надійність та ефективна діяльність його учасників, їх фінансова стійкість, яка в умовах жорстокої конкуренції є неодмінною умовою зміцнення довіри населення та суб'єктів господарювання до даного цивілізованого механізму відшкодування випадкового збитку. Так, оцінювання поточного та перспективного фінансового стану компанії, у тому числі ризик її неплатоспроможності або банкрутства, відбувається за умови накопичення, трансформації та використання інформації фінансового характеру. Відповідно, формування фінансових результатів страхової компанії повинно здійснюватись за рахунок ґрунтового аналізу основних аспектів її фінансово-страхової

діяльності. Джерелом інформації про фінансове положення страхової компанії є фінансова звітність, що надається в установленому порядку засновникам і контрольним органам.

Аналіз діяльності вітчизняних страхових компаній показав наступне:

- найбільш привабливо для вітчизняних страховиків є акціонерна форма (89%) функціонування, порівняно з товариствами з додатковою відповідальністю (10,03%);

- частка страхових премій у внутрішньому валовому продукті (ВВП) України складає лише 2,0% порівняно з ВВП 8–12% для провідних країн світу, що свідчить про нестабільність ринку послуг та слабкість вітчизняних страхових компаній у розрізі інвестиційного капіталу;

- вітчизняні страхові організації віддають перевагу у співпраці з юридичними особами і лише 10% платежів надходять від фізичних осіб. Отже, розповсюдження страхових послуг саме серед населення може стати ефективною базою розвитку не лише самих страховиків, а і розвитку банківського кредитування, продажу товарів у кредит та розстрочку у сфері продажу тощо;

- тенденція збільшення сплачених статутних фондів і сформованих страхових резервів сьогодні у 50 разів більше ніж п'ятнадцять років тому назад, вказує на привабливість для інвестування страхового ринку, як сфери що динамічно розвивається;

- законодавчі норми не налаштовані на широке використання інвестиційних можливостей страхових компаній, не врегульовані суперечності між Цивільним Кодексом України та Законом «Про страхування» (наприклад, про відшкодування збитків третім особам);

Отже, ефективні організація та управління стратегією розвитку страхових компаній потребують дослідження принципово нових системних засад: визначення на державному рівні ефективних правових механізмів надійності інвестиційної політики страхових компаній; на їх підставі формування механізмів ефективного стратегічного планування і використання страхових резервів та спеціальних фондів (за рахунок прибутку і суми нерозподіленого прибутку) і, отже, механізмів загального врегулювання вільних коштів страховика. Важливим моментом при управлінні розвитком страхових компаній є застосування якісно нових фінансово-економічних та аналітичних інструментів і механізмів управління, таких як бюджетування, контролінг при прийнятті управлінських рішень, що спонукало б менеджерів страхових організацій, аналізуючи минуле та сьогодення, зазирнути в майбутнє.

Зважаючи на це нами обґрунтовано включити до складу економіко-аналітичного механізму формування фінансових результатів страхових компаній наступні елементи: суб'єкт і об'єкт управління; сукупність фінансових інтересів страховика; функції, принципи і методи управління фінансовими результатами; інструментарій управління системою формування фінансових результатів; критерії оцінки рівня фінансових результатів; техніку і технологію управління (рис. 1).

Отже, система управління фінансовими результатами посідає центральне місце у запропонованому економіко-аналітичному механізмі формування фінансових результатів страхових компаній. Зважаючи на неоднозначність трактування цієї категорії в економічній літературі вважаємо за потрібне розглянути існуючі та запропонувати власне визначення процесу формування фінансових результатів страхової компанії [26] (табл. 2).

Результати вивчення робіт вчених свідчать, що погляди на проблему дослідження економічної сутності поняття "фінансовий результат" різноманітні. Поняття фінансового результату діяльності виражає певну форму реалізації економічних відносин з приводу утворення, розподілу і використання в грошовій формі частини вартості додаткового продукту, що склалися на певному етапі розвитку суспільства, в певній економічній системі, і що реалізуються через створений в ній господарський механізм. Дослідження різних точок зору дозволяє розмежовувати поняття фінансового результату як економічної категорії і як результату діяльності господарюючого суб'єкта.

В сучасних умовах проблема визначення суті різних показників, що відносяться до фінансових результатів діяльності підприємства, є актуальною. Отримання позитивного фінансового результату є провідною метою діяльності будь-якого підприємства чи організації, що зафіксована в статуті. Прибуток «часто використовують як міру ефективності діяльності або як основу для інших вимірників, таких як прибуток на інвестиції чи прибуток на акцію» [25].

На думку Я.В.Соколова[18], в бухгалтерському обліку і економічній теорії визначення сутності поняття «прибуток» різні. В бухгалтерському розумінні фінансовий результат – це різниця між доходами і витратами. Бухгалтерська категорія прибутку визначається як сальдо результуючих рахунків, а економічна – в результаті дисконтування вкладених активів.

В наукових працях Е.С. Хендріксена та М.Ф. Ван Бреда [24] відмінність між економічним і бухгалтерським прибутком характеризується, з одного боку, в різниці методів амортизації, а з іншого боку, в очікуваних темпах інфляції, співвідношеннях попиту і пропозиції, ставки дисконтування та ін. В економічній теорії прибуток розглядається як дохід фірми, що виступає у вигляді приросту застосованого капіталу. В інших джерелах прибуток визначається як надлишок виручки від реалізації товарів, послуг (а не доходів) над витратами авансованого капіталу [2].

Відмінності у визначеннях фінансового результату М.Р. Метьюс та М.Х. Перера [13] пояснювали тим, що незважаючи на близькість предметів дослідження, бухгалтерський облік і економічна наука розвивалися різними шляхами.

Існуючі підходи до трактування поняття "фінансові результати"

№з/п	Джерело	Визначення поняття "фінансовий результат"
1.	Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М.	Приріст (зменшення) вартості власного капіталу підприємства, що утворився в процесі його підприємницької діяльності за звітний період [1].
2.	Жуков В.Н.	Зведений (інтегруючий) показник, що характеризує фінансовий результат діяльності підприємства, є балансовий (валовий) прибуток або збиток [5].
3.	Карпенко Н.І.	Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства виражається в показнику прибутку і збитку [9].
4.	Калюга О.В., Калюга С.В.	Потік грошових коштів, що надходять в резерв держави, підприємства або окремої особи в процесі розподілу національного доходу [8].
6.	Лебедзевич Я.В.	Кінцевий результат фінансово-господарської діяльності правильніше було б назвати не балансовим прибутком, а доходом по балансу (балансовим доходом), оскільки назва показника повинна відображати його економічну суть [12].
6.	Стоуп Д., Хетчинг Х.	Фінансовий результат визначається як приріст або зменшення вартості майна при постійному капіталі на початок і кінець періоду [21].
7.	Чацкіс Ю.Д., Лисюк О.М., Михайлова Т.П.	Кінцевий результат діяльності підприємства, який характеризується сумою прибутку чи збитку [25].
8.	Грязнова А.Г.	Фінансовий результат підприємства – це виражені в грошовій формі економічні результати господарської діяльності комерційних організацій всіх форм власності в цілому та у розрізі підрозділів [19].
9.	Дубровіна Т.А.	Фінансовий результат діяльності організації (прибуток або збиток) визначається як приріст (або зменшення) власного капіталу, що з'явився в процесі її підприємницької діяльності за звітний період [4].
10.	Райсберг Б.А., Лозовський Л.П., Стародубцева О.Б.	Позитивний фінансовий результат (прибуток) розраховується як різниця між виручкою від реалізації продукції господарської діяльності та сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність в грошовому виразі [16].
11.	Воблий К.Г.	Фінансовий результат за звітний період діяльності організації розглядають як різницю показника чистих активів на кінець і на початок періоду, скориговану на суми, вилучені або додані власниками [2].

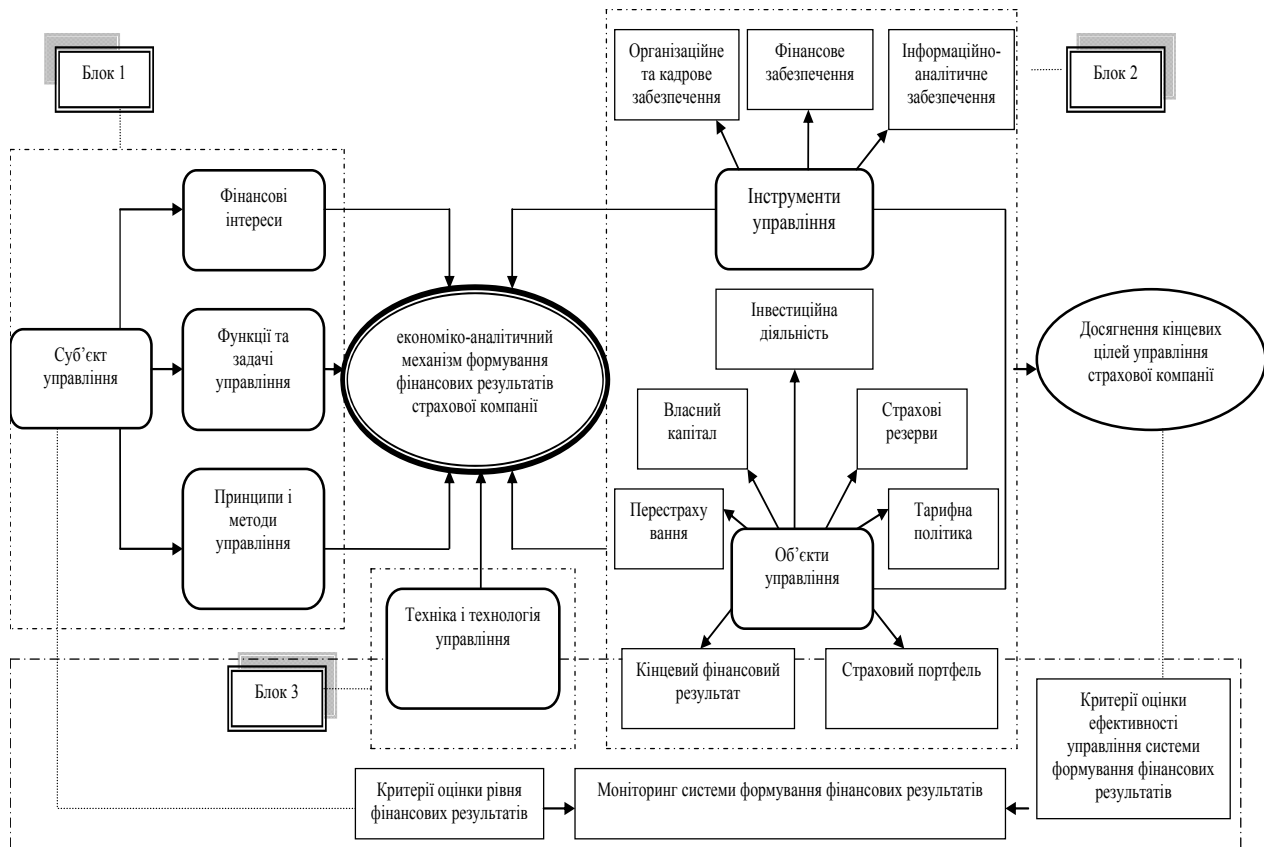

Рис. 1. Структура економіко-аналітичного механізму формування фінансових результатів страхових компаній

Величина прибутку безпосередньо залежить від концепцій підтримання капіталу, які застосовують компанії для складання фінансової звітності, а саме: концепція підтримання фінансового капіталу та концепція підтримання фізичного капіталу, що викладені у міжнародних стандартах фінансової звітності. Відповідно до концепції дотримання фінансового капіталу прибуток вважається отриманим, якщо фінансова (грошова) сума чистих активів в кінці періоду перевищує фінансову (грошову) суму чистих активів на початок періоду за мінусом всіх розподілень та внесків впродовж періоду. При застосуванні концепції дотримання фізичного капіталу прибуток вважається отриманим, якщо фізична продуктивність компанії в кінці періоду перевищує фізичну продуктивність на початок періоду за мінусом всіх розподілень або вкладень власників впродовж періоду. Принципова відмінність між двома концепціями полягає у відображенні в обліку результатів зміни ціни на активи і кредиторську заборгованість компанії. При дотриманні фінансового капіталу зміни цін відносяться до результатів періоду, при застосуванні фізичного капіталу зміни цін впливають на величину капіталу.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [15]. Це визначення, на нашу думку, в повній мірі не характеризує сутність поняття, оскільки не конкретизовано за який саме період визначається прибуток і на основі яких даних. Тому, пропонуємо доповнити наведене визначення: прибуток – це кінцевий позитивний фінансовий результат суб'єкта економічної діяльності, коли доходи перевищують пов'язані з ними витрати у звітному періоді. Податковим кодексом визначено, що прибуток є джерелом надходження від підприємств України та за її межами і визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг і суми інших витрат звітного податкового періоду [14]. Тобто чистий прибуток (збиток) за звітний період визначається як алгебраїчна сума фінансового результату від звичайної діяльності, доходів, витрат та податку на прибуток від надзвичайних подій.

Незважаючи на різноманітність точок зору на сутність категорії «фінансові результати» в різних галузях економіки, зазначимо, що їх підходи з приводу цієї дефініції не відображають специфічність діяльності страхових компаній. Саме тому, вважаємо за необхідне дослідити погляди вчених з приводу трактування «фінансового результату» у страховій сфері.

Райхер В.К. [17] розділяє позитивний фінансовий результат (прибуток) на дві частини: у вигляді доходів від страхових операцій та у вигляді відсотків на капітал», наголошуючи тим самим на інвестиційному доході, що значно розширює поняття фінансового результату страхових компаній.

Куліков С.В. [10] вважає, що фінансовий результат страхової компанії являє собою економічний підсумок фінансово-господарської діяльності страховика за звітний період у формі прибутку чи збитку, що відображає успіх або невдачу бізнесу, як в кількісному, так і в якісному вимірі.

Л.А. Орланюк-Малицька [22] наголошує на тому, що кожен з цих видів діяльності є самостійним економічним процесом, та вказує на те, що «сукупний результат цих процесів являє собою фінансовий результат діяльності страхової організації, складну величину, кожен з елементів якої має власну динаміку». Це визначення відображає комплексний характер фінансового результату та його складну економічну природу.

Досить абстрактно, без урахування специфіки діяльності визначає фінансовий результат О.Д. Вовчак[5]: «фінансовий результат діяльності страховика за відповідний звітний період (квартал, півріччя, дев'ять місяців, рік) визначається як різниця між доходами і витратами. Має, як правило, додатний характер, тобто виступає у формі прибутку, хоча іноді може мати від'ємний характер, тобто виступає у формі збитків».

Аналогічне визначення цьому поняттю дає Т.А. Федорова[23], проте вона наголошує, що при отриманні прибутку, необхідно розрізнити його види:

- балансовий прибуток, який визначається як різниця між доходами та видатками зі страхової та іншої діяльності, не забороненої законодавством;
- нормативний прибуток, обумовлений у результаті актуарних розрахунків, що закладається при визначенні ціни на страхову послугу.

На думку А.Б. Крутіка та Т.В. Нікітіної [11] фінансовий результат страхових операцій - це вартісна оцінка результатів господарської діяльності страхової організації, який визначається за кожним видом страхування, фондом страхування та за страховими операціями в цілому. Визначається він співставленням доходів і витрат, при цьому якщо отримано позитивний результат, він включає прибуток страховика і приріст резервних фондів.

Деталізує визначення фінансового результату діяльності страховика М.М. Александрова[1], яка вважає його кінцевим результатом діяльності за певний період з приводу формування доходу і відповідних фондів фінансових ресурсів та їх використання та включає два елементи: прибуток (збиток) і приріст (відплив) резерву внесків.

Єфімов С.Л. [7] вважає, що фінансовий результат страховика являє собою різницю між ціною на страхову послугу (тарифом) і собівартістю її надання. Але, таке визначення є дещо одностороннім, оскільки враховується тільки страхова діяльність, а як відомо, страхові компанії здійснюють фінансову, інвестиційну

та іншу діяльність, не заборонену чинним законодавством. Хоча, для визначення фінансового результату саме від страхової діяльності, воно є досить вдалим.

Незважаючи на досить широке коло досліджень зі страхування, які охоплюють різні сторони діяльності страхової компанії, в страховому законодавстві відсутні будь-які коментарі з приводу формування і врахування фінансових результатів страхових компаній. Оскільки страхове законодавство не містить цілісного та системного підходу до регламентації, визначення складу доходів та витрат страхової компанії воно потребує доповнень і уточнень. З огляду на вищевказане, необхідно уточнити поняття «фінансовий результат страховика» і проілюструвати види діяльності страхових компаній на рисунку 2.

Рис. 2. Види діяльності страхових компаній

Зазначимо, що більшість науковців виділяють в страхових компаніях три види діяльності: страхову, інвестиційну та іншу діяльність. Проте слід деталізувати напрями діяльності страховиків, а саме в межах операційної діяльності виділити страхову та іншу операційну діяльність, виокремити фінансову діяльність, інвестиційну, іншу діяльність та надзвичайну діяльність, оскільки за кожним видом діяльності формується відповідний результат.

Отже, фінансовий результат страхової компанії – це кінцевий результат від страхової та інших видів діяльності страхової компанії за звітний період, який визначається на основі співставлення відповідних доходів і витрат та в комплексі проявляється в показниках прибутку (збитку) та приросту (відсотку) страхових резервів. При цьому фінансовий результат від страхової діяльності являє собою різницю між вартістю (ціною) наданої страхової послуги, що виражається в поточних надходженнях та її фактичною собівартістю.

Отже, загальні підходи щодо формування фінансового результату, в умовах ринку, будь-яких підприємств та організацій відносяться також і до страхових компаній. Проте, фінансовий результат страховиків має свої особливості, пов'язані з економічною сутністю категорії страхування, видами діяльності та специфікою кругообігу грошових коштів страхової організації.

Висновки. В результаті проведеного дослідження визначення економічного змісту і сутності поняття фінансового результату діяльності страхової компанії сформовані наступні напрями з удосконалення методики формування фінансових результатів, а саме:

- фінансовий результат страховиків і методика його формування має особливості, пов'язані зі специфікою діяльності і кругообігу коштів;
- економічний зміст фінансового результату не може розглядатися окремо від формування доходів і витрат, а також без врахування їх впливу на визначення собівартості страхових послуг. При цьому достовірність і точність врахування доходів і витрат, визначення їх приналежності до виду діяльності, є визначальним чинником формування ціни і собівартості страхової послуги.

Тому, закономірним є питання відносно формування фінансового результату страхової компанії у фінансовій звітності страховика за видами діяльності для прийняття управлінських рішень.

Література

1. Організація бухгалтерського обліку : навч. посібник для студентів вузів спец. 7.050.106 "Облік і аудит" / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун, С.М. Шулепова. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 576 с.
2. Вобльї К.Г. Основи економії страхування / К.Г. Вобльї. – М. : Анкіл, 1995. – С. 77.
3. Вовчак О.Д. Страхування : навчальний посібник / О.Д. Вовчак. – [3-є видання, стереотипне]. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – 480 с.
4. Дубровина Т.А. Бухгалтерський учет в страхових організаціях / Т.А. Дубровина. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 316 с.
5. Жуков В.Н. Учет финансовьх результатов для целей налогообложения / В.Н. Жуков // Бухгалтерський учет і аудит. – 1997. – № 12. – С. 4–7.
6. Єрмошенко А.М. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій : автореф. дис. на здобуття канд. екон. наук : 08.06.01 / А. М. Єрмошенко ; Київський національний торговельно-

економічний університет. – Київ, 2006. – 21 с.

7. Ефимов С.Л. Энциклопедический словарь. экономика и страхование / С.Л. Ефимов. – М. : Церих Э.Л., 1996. – 528 с.
8. Калюга О.В. Контроль финансовой отчетности и правильность ее составления / О.В. Калюга, С.В. Калюга. – К. : Ника-Центр, 2001. – 360 с.
9. Карпенко Н.І. Проблеми узгодження бухгалтерського і податкового обліку результатів діяльності та шляхи їх вирішення / Н.І. Карпенко. – Т. : "Векс", 2003. – 150 с.
10. Куликов С.В. Финансовый анализ страховых организаций / С.В.Куликов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 221 с.
11. Крутик А.Б. Организация страхового дела : учеб. пособие / А.Б. Крутик, Т.В. Никитина. – Спб. : Изд. дом «Бизнес-пресса», 1999. – 304 с.
12. Лебедзевич Я.В. Управління прибутком підприємства / Я.В. Лебедзевич // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – № 14. – С. 142–145.
13. Мэтьюс М.Р. Теория бухгалтерского учета : [учебник] / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера ; под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
14. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 року // Голос України. – 04.12.2010. – № 229 (№ 229-230).
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затв. наказом МФУ від 31.03.99 р. № 87.
16. Райсберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райсберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – [6-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ИНФРА-М (Библиотека словарей "ИНФРА-М"), 2008. – 512 с.
17. Райхер В.К. Общественно-исторические типы страхования / В.К. Райхер. – М. ; Л. : Изд-во АН СССР, 1947. – 282 с.
18. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 496 с.
19. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва. – Суми, 2011. – 388 с.
20. Страховий менеджмент : підручник / [С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.] ; за наук. ред. С.С. Осадця. – К. : КНЕУ, 2011. – 333 с.
21. Стоуп Д. Бухгалтерський облік і фінансовий аналіз : підручник / Д. Стоуп, Х. Хетчинг. – СПб. : АОЗТ, 1993. – 530 с.
22. Орланюк- Малицкая Л.А. Платежеспособность страховой организации / Л.А. Орланюк-Малицкая. – М. : АНКІЛ, 2001. – 280 с.
23. Федорова Т.А. Страхование / Т.А. Федорова. – М. : Экономист, 2003. – 875 с.
24. Хэндриксен Э.С. Теория Бухгалтерского учета / Э.С. Хэндриксен, М.Ф. Ван Бреда. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 576 с.
25. Чацкис Е.Д. Бухгалтерский учет активов, собственного капитала, обязательств и хозяйственных операций : учебное пособие / Е.Д. Чацкис, А.Н. Льюк, Т.П. Михайлова. – Донецк : ДонЭТ, 2001. – 256 с.
26. Белгородцева М.О. Семантика поняття "фінансові результати" та методика їх обліку у страхових компаніях / М.О. Белгородцева // Вісник ЖДТУ. СЕРІЯ: Економічні науки. – 2013. – № 1 (63). – С. 42–45.

References

1. Butynets' F.F. Orhanizatsiya bukhhalters'koho obliku: navch. posibnyk dlya studentiv vuziv spetsial'nosti 7.050.106 "Oblik i audyt". 2-he vyd., dop. i pererob. Zhytomyr: ZhITI, 2001. - 576 p.
2. Voblyy K.H. Osnovy ekonomyy strakhovanyya. - M.: Ankyl, 1995. - 77 p.
3. Vovchak O.D. Strakhuvannya: Navchal'nyy posibnyk. 3-tye vydannya, stereotypne. - L'viv: "Novyy Svit-2000", 2006. - 480 p..
4. Dubrovyna T.A. Bukhhalterskyy uchet v strakhovykh orhanyzatsyyakh. - M.: YuNYTY, 2000. - 316 p..
5. Zhukov V.N. Uchet fyansov'kh rezul'tatov dlya tseley nalohooblozhenyya Bukhhalterskyy uchet y audyt, 1997, No. 12. – pp.4-7.
6. Yermoshenko A.M. Mekhanizm zabezpechennya finansovoyi bezpeky strakhovykh orhanizatsiy : avtoref. dys. na zdobuttya kand. ekon. nauk: 08.06.01 Kyuyiv's'kyu natsional'nyy torhovel'no-ekonomichnyy universytet. – Kyuyiv, 2006. – 21 p..
7. Efymov S.L. Entsyklopedycheskyy slovar'. ekonomyka y strakhovanye.. M.: Tserykhe.L, 1996. - 528 p.
8. Kalyuha O.V., Kalyuha Ye.V. Kontrol' fyansovoy otchetnosti y pravyl'nost' ee sostavlenyya. - K.: Nyka - Tsent, 2001. -360 p.
9. Karpenko N.I. Problemy uz•hodzhennya bukhhalters'koho i podatkovoho obliku rezul'tativ diyal'nosti ta shlyakhy yikh vyrishennya. - T.: "Veks", 2003. – 150 p.
10. Kulykov S.V. Fynansovyy analiz strakhovykh orhanyzatsyy. - Yzd-vo: Rostov na Donu: Fenyks, 2006. - 221 p.
11. Krutyk A.B., Nykutyana T.V. Orhanyzatsyya strakhovoho dela: ucheb. - Spb.: Yzd. dom «Byznes-pressa», 1999. - 304 p.
12. Lebedzevych Ya.V. Upravlinnya prybutkom pidpryyemstva Visnyk Zhytomyrs'koho inzhenerno-tekhnolohichnoho instytutu. Ekonomichni nauky. – Zhytomyr: ZhITI, 2001. – No. 14. – pp. 142-145.
13. Mem'yus M.R., Perera M.Kh.B. Teoryya bukhhalterskoho ucheta: uchebnyk - M.: Audyt, YuNYTY, 1999. - 663 p.
14. Podatkovyy Kodeks Ukrayiny No. 2755-VI vid 02.12.2010 roku // Holos Ukrayiny. - 04.12.2010. - No. 229.
15. Polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 3 "Zvit pro finansovi rezul'taty", zatverdzhene nakazom MFU vid 31.03.99 r. No. 87.
16. Raysberh B.A., Lozovskyy L.Sh., Starodubtseva E.B. Sovremenn'y ekonomicheskyy slovar', yzd. - 6-e yzd., pererab. y dop. - M.: YNFRA-M (Byblyoteka slovarey "YNFRA-M"), 2008. - 512 p.

17. Raykher V.K. Obschestvenno-ystorycheskiye typy strakhovaniya. - M. - L.: Yzd-vo AN SSSR. - 1947. - 282 p.
18. Sokolov Ya.V. Osnovy teoryi bukhhal'terskogo ucheta. - M.: Fynans' y statystyka, 2005. - 496 p.
19. Strakhovyy i perestrakhovyy rynky v epokhu hlobalizatsiyi: monohrafiya - Sumy, 2011. - 388 p.
20. Strakhovyy menedzhment: pidruchnyk - K.: KNEU, 2011. - 333 p..
21. Stoup D., Khetchnh Kh. Bukhhal'ters'kyy oblik i finansovyy analiz: pidruchnyk. - S.-P., AOZT, 1993. – 530 p.
22. Orlanyuk- Malyskaya L.A. Platezhesposobnost' strakhovoy orhanyzatsyy. - M.: ANKYL, 2001. -280s.
23. Fedorova T.A. Strakhovanyea. - M: Ekonomyst, 2003.–875 p.
24. Khendryksen E.S., Van Breda M.F. Teoryya Bukhhal'terskogo ucheta. - M.: Fynansy y statystyka, 2000. - 576 p..
25. Chatskys E.D., L'syuk A.N., Mykhaylova T.P. Bukhhal'ters'kyy uchetsky oblik aktivov, sobstvennoho kapitala, obyazatel'stv y khozyaystven'kh operatsyy: uchebnoe posobie. - Donetsk: DoneT, 2001. -256 p.
26. Byelhorodtseva M.O. Semantika ponyattya "finansovi rezul'taty" ta metodyka yikh obliku u strakhovykh kompaniyakh Visnyk ZhDTU. 2013. No. 1 (63) SERIYA: Ekonomichni nauky. – pp. 42-45.

Надійшла 04.09.2014; рецензент: д. е. н. Григорук П. М.